

Verdsarvsenter for Vestnorsk fjordlandskap – Nærøyfjorden

Mai 2019

Sluttrapport

Innhold

1.	Bakgrunn, formål og gjennomføring	03
2.	Nasjonale kriterium for etablering	06
3.	Kva er viktig for å lukkast med eit verdsarvsenter?	09
4.	Marknadsgrunnlag	11
5.	Aktuelle lokasjonar for eit verdsarvsenter	17
6.	Tilbakemelding frå interessentane	20
7.	Vurdering av dei aktuelle lokasjonane	25
8.	Konklusjon og vegen vidare	29

1

Bakgrunn, formål og
gjennomføring

Det er gjennomført eit forstudie for etablering av eit UNESCO Verdsarvsenter for Vestnorsk fjordlandskap i Nærøyfjorden.

Bakgrunn

Etablering av eit verdsarvsenteret på Aurlandsvungen har vore kartlagt gjennom tidlegare prosessar. Voss kommune har sett på etablering av ein verdsarvportal på Stalheim. Så langt har ein ikkje lukkast i å skape eit breitt politisk engasjement i, og på tvers av kommunane. Departement og Miljødirektoratet har undervegs vore orientert om idèar og planar, men har gitt uttrykk for at dei saknar politisk engasjement og vilje rundt etablering av eit verdsarvsenter.

Formål med oppdraget

Forstudien, som dette oppdraget omfattar, skal vurdere ulike plasseringar for eit verdsarvsenter i kommunane i verdsarvområdet Nærøyfjorden. Det er vidare eit mål å skape semje om prioritert lokasjon, og engasjement rundt vidare arbeid for realisering av senteret. Nærøyfjorden Verdsarvpark er oppdragsgjevar.

Gjennomføring av forstudien

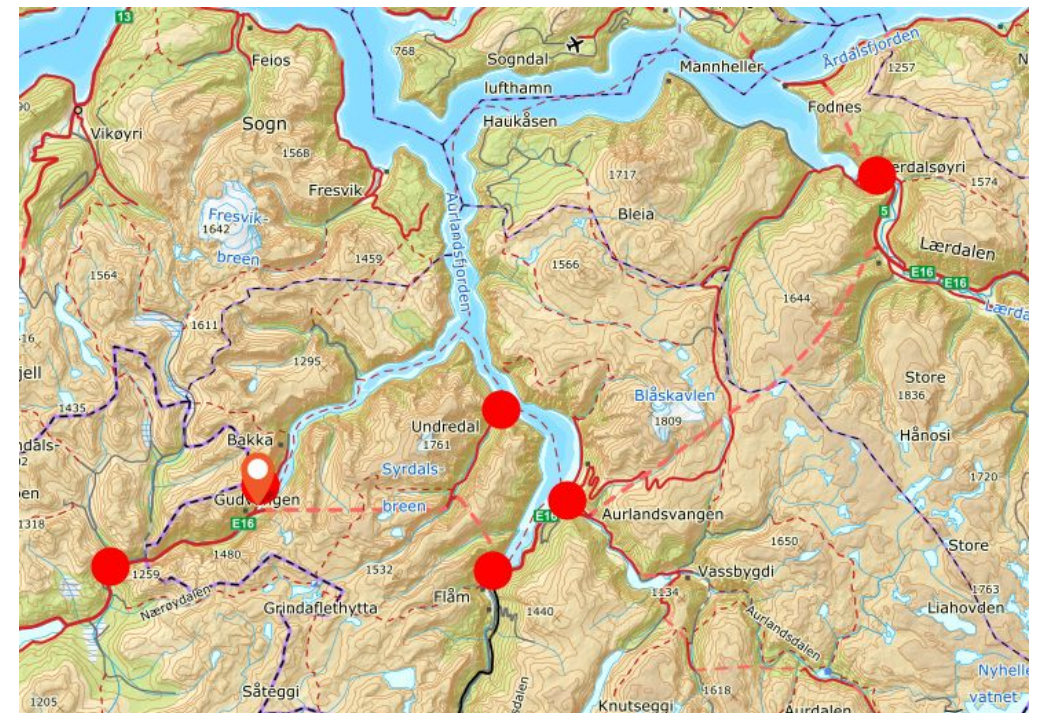
Forstudien har kartlagt besøksgrunnlaget i regionen. Vidare har vi kartlagt og samanlikna drifta av fem andre UNESCO-senter i Noreg, med hovudvekt på drift, finansiering, innhald og kritiske suksessfaktorar for autorisasjon og utvikling av verdsarvsentra.

Sju ulike plasseringar er vurderte. Tilrådinga er basert innspel frå dei 4 verdsarvkommunane (Aurland, Vik, Voss og Lærdal), samt andre relevante offentlege og private aktørar og ei analyse av kvar enkelt plassering sitt potensiale ut frå nasjonale krav knytt til autorisasjon.

Oppdraget vart gjennomført i perioden februar til mai 2019. Metoder og kjelder for vurdering, sjå vedlegg 1.

Aktuelle lokasjonar

Sju ulike plasseringar, fordelt på 3 av 4 verdsarvkommunar er vurderte. Stalheim, Undredal, Gudvangen, Flåm, Aurlandsvungen (Heradshuset, Frukt- og Kjølelageret) og Lærdal v/Villakssenteret.

Eit verdsarvsenter skal primært legge til rette for formidling av verdsarven, bør vere samlokalisert med annan aktivitet og fyller fleire funksjonar

8 verdsarvområder:

7 kulturelle: Bryggen i Bergen, Urnes stavkyrkje, Røros bergstad og circumferensen, Bergkunsten i Alta, Vegaøyen, Struves meridianbue, Rjukan/Notodden Industriarv

1 natur: Vestnorsk fjordlandskap

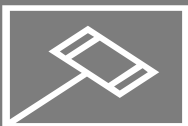
Klima- og miljødepartementet har som ambisjon å bidra til å etablere verdensarvsentre ved alle norske verdensarvområde fram mot 2026.

2017: Autorisasjonsordning (fem år)

Auka merksemd rundt verdsarven fører med seg eit større behov for informasjon, kompetanse og formidling.

Det er **behov for lokale «motorar»** i arbeidet.

Normalt eit verdsarvsenter for kvart område.

Unntaksvis kan det vere grunnlag for å autorisere fleire senter der verdsarvområdet består av fleire store delområder med stor geografisk avstand og høgt besøk.

Tilskot til verdensarvsentra vert løyvd av Klima- og miljødepartementet.

Grunntilskotet er avhengig av senteret sin storleik og funksjon. Maks ramme er 1,8MNOK. Ein kan søke om prosjekt- midlar til utstillings- og formidlingsarbeid.

Klima- og miljødep. har hovedansvaret for å følgje opp verdsarvkonvensjonen saman med Riksantikvaren og Miljødirektoratet.

I tillegg er fleire departement, fylkeskommunar, fylkesmenn og kommunar involvert i arbeidet.

Kjelde: Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste - Kulturminnepolitikken og

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/plan-for-prioriteringer-i-arbeidet-med-a-etablere-verdensarvsentre-ved-alle-de-norske-verdensarvomradene-2017-2026/id2554422/>

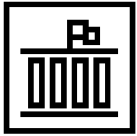
2

Nasjonale kriterium for
autorisasjon

Besøkssentra skal spre kunnskap og skape merksemd om sitt felt. Dei skal bidra til lokal, berekraftig verdiskaping gjennom måten dei vert drivne på.

Retningslinjer for autorisasjon av besøkssenter

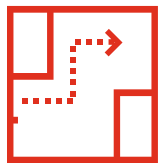
Eit sett nasjonale krav påverkar val av lokasjon

Tabellen under gir ei oversikt over nasjonale krav som påverkar val av lokasjon, og dei viktigaste elementa i desse krava:

Marknadsgrunnlag	Forventa besøksgrunnlag spesifisert på målgrupper som skuleklassar, tilreisande grupper og/eller enkeltpersonar, lokale foreningar osv.
Lokalisering	På bakgrunn av eit definert, tilstrekkeleg besøksgrunnlag, god infrastruktur og moglegheiter for positive ringverknader. Lokalisering skal helst vere i, eller i nærleiken av verdsarvområde, slik at innfallsporten til området er tilgjengeleg frå senteret. Moglegheitene til å formidle, ta vare på og utvikle lett tilgjengelege attraksjonar som natur- og kultursti, rasteplassar, utsiktspunkt og bærekraftige opplevingar bør greiast ut. Der forholda ligg til rette for det skal sentra samlokalisert med relevante etablerte institusjonar som informerer om natur eller kultur, museum eller forvaltningsknutepunkt.
Lokal forankring	For verdensarvsenter er det forventa eit særleg fokus på ansvar og deltaking i sentra frå lokalbefolkninga. Senteret skal samarbeide med lokalt/regionalt reiseliv. I tillegg til samarbeid med lokal og regional forvaltning, foreningar, utdanningsinstitusjonar og særleg skular. Private aktørar skal også bli involvert, som reiseliv, lokale tilbydarar av naturopplevingar og mat m.m. Samarbeid med lokale/regionale organisasjonar, foreiningar og næringsliv som formidlar relevante kvalitetsprodukter
Fysiske krav	Eit senter bør ha tilgjengeleg utandørs informasjon om natur- og kulturminneverdiar, tur- og opplevingsmoglegheiter i nærområdet. Besøksenteret skal tilby naturveiledning utandørs og tilrettelegge for barnefamiljar i nærmiljøet, samt for skuleelevar. Frå besøksenteret skal ein legge til rette natur- og ev. kultursti gjerne i samarbeid med lokale lag og foreningar. Etterstrebe å oppfylle og ha godkjente sertifiseringsordningar definert for berekraftige bedrifter.
Finansiering	Krav om minimum 40% medfinansiering frå lokale og/eller regionale aktørar og/eller inntening på annan måte. Dette gjeld begge kategoriar tilskot (grunntilskot, utviklingsmidlar (1)).
Målgruppe	Målgruppene er reisande, lokalsamfunn (barnefamiljar til pensjonistar, samt næringsliv) og grunn- og videregående skule. Gratis tilgang til enkel, men grunnleggande informasjon om verdsarv/ den norske verdsarven/det særskilde området sine verdsarvverdiar. Helst tilgjengeleg utanfor opningstidene.
Infrastruktur/transport	Ei vurdering av kor tilgjengeleg senteret er i høve tilkomst med transport (privat, kollektiv, veg, sjø), parkeringsmoglegheiter etc.

3

Kva er viktig for å
lukkast med eit
verdsarvsenter?

Dei fem verdsarvsentera i Noreg peikar på lokal forankring, politisk vilje og samarbeid som kritiske faktorar for suksess

I forstudien har leiarar ved verdsarvsentra i Geiranger, Rjukan/Notodden, Røros, Alta og Vega blitt intervjuet. Driftskonsept, besøkstal og finansiering varierar, men fleirtalet legg vekt på følgjande som nøklar til suksess (sjå vedlegg 2 for utfyllande informasjon).

Finansiering

- Avklar og sørg for fullfinansiering av den regionale driftsandel før søknad vert sendt.

Lokal forankring

- Få lokalsamfunnet på bana, slik at dei ser nytten av senteret
- Sentra må fungere som både besøkssenter og ein møteplass for lokalsamfunna
- Involver nettverk og lokale aktører slik at senteret kan skape lokal utvikling

Politisk forankring

- Stå samla
- Sterkt lokalt og regionalt politisk engasjement er avgjerande
- Samarbeid kommune og stifting

Samlokalisering

- Legg vekt på samlokaliseringsmoglegheiter
- Stor fordel å vere tilknytta andre, eksisterande fagmiljø
- Samlokalisering gir fordelar i høve økonomi, administrative tenester osv.

4

Marknadsgrunnlag

Trafikkstraum, besøks- og innbyggjartal dannar grunnlag for etablering av eit verdsarvsenter

Tabellen viser gjestedøgn i regionen i 2017 og 2018. Statistikken viser at regionen har mange tilreisande, som ikkje berre er på gjennomfart, men også overnattar og vel å bruke tid i området. Tala omfattar ikkje privat leige, til dømes via Airbnb.

På Vestlandet stod hotellovernattingar for 25% av samla ferieovernattingar sommarsesongen 2018. Det er 760 private hytter i Aurland/Lærdal.

Område	Samla tal overnattingar	Hotel	Camping/hyttegrend
Aurland/Lærdal (2017)	311.083	142.336	168.747
Aurland/Lærdal (2018)	308.578	142.848	165.730
Voss (2017)	342.805	230.063	112.742
Voss (2018)	299.316	204.048	95.268
Visit Sognefjord (2018)	431.831	225.757	206.074

Kjelde: Innovasjon Norge: https://assets.simpleviewcms.com/simpleview/image/upload/v1/clients/norway/NY_Turistunders_kelsen_2018_sommer_481f7860-249a-4d97-813f-f3a595e54211.pdf
Statistikknett: <https://www.statistikknett.no/fjordnorge/Default.aspx>

Gode innfartsårar og stor trafikk både via sjø og land

Besøksgrunnlaget i eit område er større enn det overnattingsstatistikken gjev inntrykk av. Mange av dagens turistar bevegar seg raskt over større område, med innlagde stopp på vegen. For å få eit best mogeleg bilde av besøksgrunnlaget er det relevant å sjå på heile trafikkbildet, på veg, sjø og bane. Tabellane viser årsdøgntrafikk ved utvalde vegar i området, passasjertal på Flåmsbana og Nærøyfjorden samt cruiseanløp.

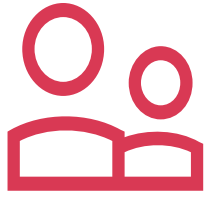
Trafikkteljepunkt*	ÅDT
E16 Gudvangatunnelen	2242 (28,3% tunge) Snitt april-sept: 2845
E16 Lærdalstunnelen:	2056 (26,2% tunge) Snitt april-sept: 2519
Fv. 243 Stegasteinen:	287 (30%) snitt april-sept: 495
E16 Ljøsne	2582 (23,5) snitt april-sept: 3136
E16 Vinje Vest:	4006 (18%) snitt april- sept: 4635,5

Cruise	Tal skip	Tal passasjerar
Flåm 2017	142	250 961
Flåm 2018	153	257 988
Flåm 2019	163	
Vik 2019	19	

Reisande 2018**	
Flåmsbana	971.000
Nærøyfjorden	295.000

Kjelde: *Statens vegvesen: <https://www.vegvesen.no/fag/trafikk/trafikkdata/trafikkregistreringer>

**Sogn Avis: 16/03/19: Der reiselivspila peikar rett opp.

Dersom ein legg til rette for aktiv bruk av senteret i alle kommunane, har ein også eit lokalt besøksgrunnlag

Det er eit uttalt mål frå styresmaktene at verdsarvsentra skal vere noko meir enn eit besøkssenter for turistar. Ambisjonen er at sentra skal fungere som ein lokal møteplass og bidra til kunnskap om, og eigarskap i, verdsarven for lokalbefolkninga. Skuleelevar, lag, organisasjonar og lokalbefolkninga generelt utgjer såleis ein viktig del av besøksgrunnlaget. Tabellen viser fordeling av innbyggjartal og skuleelevar i kommunane som deltek i utgreiinga.

Kommune	Innbyggartal	Grunnskuleelevar	VGS-elevar
Vik	2674	312	
Aurland	1778	174	46
Lærdal	2153	244	
Voss	14.577	1791	919
Totalt:	21 182	2 521	965

Kjelder: ssb, skoleporten.udir.no

I tillegg er det nærliggjande å rekne nye Sogn kommune (Sogndal, Balestrand, Leikanger), Luster og Årdal som besøkskommunar til eit verdsarvsenter sett i lys av regional organisering og reiseavstand til senteret.

Samla utgjer innbyggjartalet i desse kommunane cirka 22 000. Talet på grunnskuleelevar utgjer nærmare 2 600 elevar og det er cirka 920 elevar i den vidaregåande skulen i desse kommunane.

Høgskulen på Vestlandet er ein av dei største utdanningsinstitusjonane i landet med om lag 16 000 studentar, herav med ca 2 300 studentar i Sogndal.

Utdanningstilbodet i Sogndal har fleire utdanningar, der samarbeid med eit verdsarvsenter potensielt kan vere av interesse. Eksempelvis innan fagområda idrett, friluftsliv og folkehelse, lærarutdanning/kreative fag samt natur- og samfunnsfag. Tilsvarande for Vestlandsforskning som har sine satsingsområde innan "Klima og miljø, reiseliv og teknologi og samfunn". Eit eventuelt samarbeid mellom verdsarvsenteret og desse skule- og forskningsmiljøa, vil truleg generere eit besøksgrunnlag til senteret.

Flest rundreise- og cruiseturistar med kort opphald. Turistane har relativt god kjennskap om verdsarvstatusen til område

Turistar i Nærøyfjorden og Geirangerfjorden sine preferansar, aktivitetar, reisemåtar m.m. vart kartlagt i ei større undersøking i regi av Transportøkonomisk institutt i 2015. Undersøkinga gjev kunnskap om både mengde turistar og deira oppleving av verdsarvfjordane som er relevante.

Dei reisande

- Majoriteten er på rundreise, med eigen bil.
- Korte opphald (<2t) dominerar, særleg blandt utanlandske besøkande, men i Nærøyfjorden er det fleire som stoppar i 2-5 t.
- Cruiseturistar oppheld seg lengre i land/i området
- Trafikken, parkeringsforholda samt trengsel og køar i sentrum er sett på som noko mindre tilfredsstillande. Spesielt i Geiranger.

Trafikk/infrastruktur

Utrekningar viser at 921.400 personar stoppa i Aurland kommune. Derav 182.400 cruisepassasjerar som gjekk i land.

Av dei 739.000 som ikkje var cruisepassasjerar, reiste omlag 450.000 med Flåmsbana.

Utanom cruisepassasjerar stoppa;

- 560.000 personar i Flåm
- 268.000 på Aurlandsvangen
- 309.000 i Gudvangen
- 162.500 ved Stalheim
- Ca 88.000 i Undredal.

Av dei som stoppa i Aurland kommune, stoppa ca 180.000 óg i Lærdal.

Verdsarv

Omlag 60 % av dei "vanleg" besøkande og rundt halvparten av cruisepassasjerane kjende til området sin verdsarvstatus.

Geirangerfjorden verdsarvområde scorar høgst på informasjon om verdsarven.

Dette har truleg har samanheng med høg tilfredsheit med Norsk Fjordsenter Geiranger.

Aktivitetar

Turistane vart spurt om kva attraksjonar/turisttilbod dei hadde besøkt, og svarte slik:

- **Geiranger:**
 - Norsk Fjordsenter: 54%
 - Ørnevegen/svingen: 49%
 - Dalsnibba: 48%
- **Nærøyfjorden:**
 - Flåmsbana: 59%
 - Lærdalstunnelen: 55%
 - Nasjonal turistveg: 41%

Marknadsgrunnlag for eit verdsarvsenter for Nærøysfjorden, men innhaldet i senteret må gjere det “verdt eit besøk”

Trafikkstraum: Nærøysfjorden-område er prega av stor gjennomfartstrafikk og stort gjestebesøk. Flåm peikar seg ut som eit turistknutepunkt, men tala viser at både Aurlandsvangen, Gudvangen, Lærdal og Stalheim har solide besøkstal i sommarhalvåret.

Lokalbefolkning: Når det gjeld lett tilkomst og moglegheitene for å skape ein lokalt møteplass for innbyggjarane ved og i nærleiken av eit verdsarvsenter peikar Flåm, Aurlandsvangen og Lærdal seg ut som dei mest attraktive plassane. Her er den lokale befolkninga størst sett i forhold til avstandane til eit mogleg senter, samt at nærleiken til skular, barnehagar, lag og organisasjonar vil vere god.

Besøkstal: Verdsarvsentra i Noreg har eit årleg besøkstal på mellom 35.000 (Geiranger) og 74.000 (Rjukan/Notodden). Eit tilsvarande tal besøkande, bør ut i frå gjeste- og trafikkstraumen i Nærøysfjorden-område, vere mogleg å oppnå med den rette plasseringa.

Interesse: Erfaringane frå andre senter tyder på at turistar/gjester er interessert i å besøke eit verdsarvsenter. I Geiranger er Norsk Fjordsenter det tilbodet flest turistar opppgir å ha besøkt (jf. TØI-undersøkinga*). At turistar i Geiranger er meir fornøgde med informasjonen om verdsarven enn dei i Nærøysfjorden, kan tyde på at det er eit behov for betre informasjon og formidling i Nærøysfjord-området.

*Kjelde: <https://www.toi.no/getfile.php/1346887/Publikasjoner/T%C3%98I%20rapporter/2017/1585-2017/1585-2017-sam.pdf>

5

Aktuelle lokasjonar
for eit verdsarvsenter

Dei 7 alternativa er ulike, ikkje berre i geografisk plassering

Forstudien har vurdert sju alternative plasseringar av eit verdsarvsenter, og kartlagt trafikkstraum, infrastruktur, tomt- og bygningsforhold samt andre (turist)tilbod på staden. Her er eit kort samandrag, for meir informasjon sjå vedlegg 2.

Villakssenteret i Lærdal ligg utanfor verdsarvområdet. Bygget er eigd av Lærdal kommune og fungerer i dag også som kulturhus, kino og museum.

Heradshuset på Aurlandsvangen ligg ved verdsarvområdet. Bygget er eigd av Aurland kommune og husar i dag kulturavdelinga i kommunen, ei ECO-utstilling, Sivle-utstilling m.m.

Aurland Kjøle- og Fruktlager på Aurlandsvangen ligg på grensa til verdsarvområdet like ved Aurlandsfjorden. Bygget er eigd av eit lutelag som består av innbyggjarane. Ei undersøking skal stadfeste om grunnkonstruksjonane i bygget vil tole ei eventuell ombygging.

Dei 7 alternativa er ulike, ikkje berre i geografisk plassering

Stalheim ligg på grensa til verdsarvområdet og tett på dei geologiske elementa. Aktuell tomt, men ikkje noko bygg å ta utgangspunkt i. Hotellet er vinterstengt.

Gudvangen ligg midt i verdsarvområdet, tett på både fjell og fjord. Ei arbeidsgruppe i Gudvangen har presentert idèar om kvar eit verdsarvsenter eventuelt kan plasserast, og kommunen har uttalt at Gudvangen har prioritet når det gjeld tilrettelegging for parkering. Stor gjennomgangstrafikk.

Flåm ligg og ved grensa til verdsarvområdet, og midt i eit trafikk- og turistknutepunkt. A-feltet er spelt inn som mogleg plassering, men inga klar tomt/bygg.

Undredal ligg midt i verdsarvområdet, tett på fjord og urørt landskap, og ligg utanfor den store/naturlege trafikkstraumen gjennom området. Inga konkret tomt eller bygg er spelt inn.

6

Tilbakemelding frå
interessentane

A scenic landscape of a fjord valley. In the foreground, there is a lush green field with a green tractor. In the middle ground, a small village with several houses, some with red roofs and some with grey roofs, is situated. Behind the village is a dark blue fjord. In the background, there are steep, rocky mountains with patches of snow on their peaks under a blue sky with white clouds.

“

Det er eit samstemt (og utolmodig) ønskje om å få til eit Verdsarvsenter for Nærøyfjorden

Konklusjon etter intervju med kommunar, aktørar og presentasjon av prosjektet for Verdsarvstyret

Kommunar og interessentar si innstilling til eit Verdsarvsenter

Ja,

vi ønskjer oss eit senter!

“Veldig positive. UNESCO har eit kvalitetspreg. Dette er utruleg viktig.”

“ Eit senter vil ikkje bety noko for besøkstalet i området, men kvaliteten på parken vil gå opp.”

“Vi er utolmodig. Dette må vi få til, uavhengig av plassering.”

Kommunar og interessentar si innstilling til eit Verdsarvsenter

Innhald

Senteret må bli ein plass med aktivitet

Innhald og **arkitektur** må ha ei attraksjonskraft

Eit **formidlings- og informasjonsknutepunkt** for naturbasert turisme

- Inspirasjon til turar og utflukter
- Formidling av kulturarv, kulturlandskap og historie
- Informasjon om natur og ferdsel i verna område

Digital satsing

Ein **hub for naturbasert aktivitet og lokalsamfunn**:

- Basecamp for aktivitetsbedrifter
- Møteplass for lokalbefolkning, skular, lag og organisasjonar
- Kontorfellesskap for forvaltning, forskning, gründerar, osv
- Matsservering - lokal mat og lokalt handverk
- Turistinformasjon

Kommunar og interessentar si innstilling til eit Verdsarvsenter

Samhald

For å lukkast med å få på plass eit senter må

- Vi bli samde. Det må ikkje gå prestisje i plassering.
- Ein må VILLE satse. Løfte blikket!
- Prosjektet må vere så konkret som råd. Det må vere handfast, ikkje eit “luftslott”.
- Forankre ideen og skape engasjement lokalt - og på tvers av kommunane.

7

Vurdering av dei
aktuelle lokasjonane

Dei ulike alternativa er vurdert ut i frå åtte forhold som i hovudsak er basert på dei nasjonale kriteria

Potensialet og kvaliteten ved dei ulike plasseringane har blitt vekta opp mot åtte ulike kriterium, der sju byggjer på nasjonale føringar for å få autorisasjon som verdsarvsenter, og eit basert på innspela frå interessentane som er intervjuet i prosessen. Vi har nytta ein skala frå 1 til 5 i vår vurdering der 1 = svak tilfredsstilling og 5 = svært god tilfredsstilling av krava. 40 poeng er maksimal karaktersetting. Til sist er det gjort ei samla vurdering i lys av det heilskapleg inntrykket av plasseringa. Tabellen under viser innhald i dei åtte kriteria.

Gjestestraum	Besøksgrunnlag til lokasjonen
Infrastruktur	Tilkomst til lokasjon (veg, sjø, havn, kollektivtransport mv.)
Lokalisering	Plassering i eller i nærområde til verdsarven
Samlokalisering	I kva grad forholda ligg til rette for samlokalisering med relevante etablerte institusjoner som informerer om natur, kultur, museer eller forvaltningsknutepunkt
Kvalitetar v/omkringliggende areal	Areal til parkering og logistikk til reisemålet Utandørs informasjon om natur- og kulturminneverdiar Tur- og opplevingsmoglegheiter i nærområdet (eksisterande og mogelege areal)
Lokal forankring	Vilje og evne til samarbeid med regionalt og lokal næringsliv og reiseliv som formidlar relevante kulturprodukt Samarbeid med lag, organisasjonar og foreiningar Samarbeid med skular, utdanningsinstitusjonar og FoU-mijø
Tomt/ eigedomsforhold	Restriksjonar eller avgrensingar på eigedom/lokasjon i form av eigarskap/reguleringsplan, ROS
Vurdert av interessentar	Interessentane si vurdering av fordelar og ulemper med plassen

Aurland Kjøle- og Fruktlager, Villakssenteret og Gudvangen er vurdert å i størst grad oppfylle dei åtte kriteria

Tabellen under oppsummerar vurderingane ut i frå heilskapsinntrykket og dei åtte kriteria. Tre aktørar (Aurlandsvungen (tomta til Frukt og Kjølelageret), Gudvangen og Villakssenteret) har presentert sine idèar kring utvikling av eit senter). For ytterlegare informasjon sjå vedlegg 3. 3 og presentasjonar frå dei tre nemnde aktørane.

Plassering	Vurdering	Resultat
Aurlandsvungen	<p>Gjestestraumen er god og infrastrukturen opnar for at båtturistar kan legge til kai ved inngangen til senteret. Verdsarvområde er godt synleg frå senteret og har ei plassering midt i kommunesenteret. Senteret har potensielt stort bygningsareal; noko som gjer det mogeleg å skape ein møteplass med fleire funksjonar (verdsarv, næring, møteplass for lokalsamfunn). Bygningsmassen vil krevje rehabilitering/ombygging. Ei arbeidsgruppe har jobba fram eit førebels utkast til korleis bygget kan sjå ut, og ventar på ein tilstandsrapport for bygget. Fleirtalet av interessentar har denne tomte/plasseringa som sin favoritt og grunngjev dette med lett tilkomst og potensiale for å skape noko unikt.</p> <p>Vår vurdering er at Aurland kjøle- og fruktlager er den beste lokasjonen for eit senter. I det vidare arbeidet er det av særskilt betydning å få avklart råmevilkåra for utvikling av lokasjonen, m.a. grunneigarspørsmål og råmevilkår for utvikling av eigedommen.</p>	35
Gudvangen	<p>Gudvangen scorar høgt på gjestestraum og infrastruktur med stor gjennomgangstrafikk og tilkomst frå både veg og fjord. Gudvangen er tett på verdsarven, både med fjell og fjord. Det er ingen etablerte forvaltningsinstitusjonar i nærleiken. Det vil truleg vere mogeleg å flytte aktuelle aktørar frå dagens lokasjon, så dette argumentet har ikkje trekt alternativet ned. Ei lokal arbeidsgruppe presenterte idèar om å kombinere verdsarven med kommersielle selskap, forvaltningsinstitusjonar og eit informasjonssenter. Det vart vist til at senteret skulle bli eit komplementært tilbod i forhold til Vikingbyen. Det vert jobba aktivt for utbetring av parkeringsareala (Ramsøy med over 100 plassar). Det vart i styret stadfesta at dette var ein prioritert innsatsområde for kommunen. Det vart peika på at det ved val av Gudvangen som lokasjon for senteret, ville vere mogeleg å reise lokal kapital til realisering av prosjektet. Interessentane si tilbakemelding er at Gudvangen har mange kvalitetar og eit stort potensial for utvikling.</p> <p>Vi har rangert Gudvangen som det nest beste alternativet. I det vidare arbeidet er det av særskilt betydning å få avklart forhold knytt til plassering av bygget, framdrift på arbeid med tilrettelegging for parkering og den reelle viljen til å skaffe lokal kapital til realisering av prosjektet.</p>	33
Lærdal v/ Villakssenteret	<p>Det er også god trafikk- og gjestestraum gjennom Lærdal. Villakssenteret husar i dag relevante samarbeidsaktørar, samt eit restauranttilbod. Kvaliteten og kapasiteten på bygget er god. Det er god parkeringskapasitet, utbygd stinett og nærleik til skule, barnehage og Gamle Lærdalsøyri som potensielt kan bli "Verdsarvbyen". Senteret ligg utanfor verdsarvområdet, som gjer at denne plasseringa scorar lågt på lokalisering. Truleg vil dette også gjere det meir utfordrande å tiltrekke seg FoU-miljø og forvaltningsinstitusjonar. Interessentane er noko delte i synet på plasseringa. Bygg og samlokalisering vert positivt vekta, men avstanden frå verdsarvområdet gjer at plasseringa er uaktuell og unaturleg for andre.</p> <p>Vi har rangert Lærdal som det tredje beste alternativet på lik linje med Flåm, og vil framheve betydninga av at senteret allereie er etablert og at ein raskt kan få dette opp å gå. I det vidare arbeidet vil det vere viktig å avklare korleis Villakssenteret og Lærdalsøyri kan inngå i verdsarvområde, og med dette skape eit meir attraktivt og heilskapleg besøksmål.</p>	31

Heradshuset og Flåm er vurdert som middels aktuelle lokasjonar, mens Stalheim og Undredal er vurdert som minst aktuelle

Plassering	Vurdering	Resultat
Flåm	<p>Flåm er eit knutepunkt, og har størst trafikkgrunnlag av alle alternativa. Dette gir det beste grunnlaget for å formidle verdsarven til flest mogleg.</p> <p>Når det gjeld infrastruktur, tilkomst og lokalisering scorar Flåm høgt. Mangel på klare tomtealternativ i Flåm, problematikk knytt til parkering og eit avgrensa areal til formidling av verdsarven, er med å trekke ned heilskapsinntrykket. Det er uttalt at kommunen jobbar for tilrettelegging av parkeringsareal i Flåm.</p> <p>Fleirtalet av interessentane meiner Flåm ikkje har "behov" for eit verdsarvsenter, og er uroa for at "turistmaskina" vil skape ei uheldig ramme for eit senter. Styrets representant frå Voss kommune, meiner Flåm bør vektast høgare.</p> <p>Basert på drøfting med styret, er vår vurdering at ein bør kartlegge dette alternativet grundigare, m.a. gjennom ein oppfølgingsdialog med selskapsgrupperinga rundt Aurland Ressursutvikling. Her vil det spesielt vere viktig å kartlegge eventuelle kommersielle interesser og vilje til investering i eit verdsarvsenter; i Flåm eller på andre lokasjonar.</p>	31
Herads- huset	<p>Gjestestraumen er god og plasseringa er tett ved verdsarvområdet. Bygget husar andre relevante aktørar, men vi ser få praktiske utfordringar knytt til å flytte desse til ein lokasjon i nærområde. Lite tilgang til areal i og rundt bygget, gjer at potensiale for utvikling av eit fleirfunksjonsbygg i liten grad er til stade. Ein må pårekne med å kome tett på kyrkjelege aktivitetar då kyrkja og Heradshuset delar parkeringsplass. Dette kan by på utfordringar, f.eks. i tilknytning til gravferder. Plasseringa midt i kommunesenteret gjer at ein er tett på lokalbefolkninga og fleire (nærings)aktørar. Fleire interessentar, inkludert styret, er positive til ei plassering på Aurlandsvengen, men er uroa for at Heradshuset både har lite potensiale og areal.</p>	25
Stalheim	<p>Sommarstid er gjestestraumen på Stalheim god, men vinterstenginga av hotellet/området er ugunstig for eit verdsarvsenter. Plasseringa er i utkanten av verdsarvområdet, men likevel tett på geologi, natur og kulturarv. Med unntak av Stalheim Folkemuseum er det ingen andre formidlings- eller forvaltningsinstitusjonar på staden. Svært avgrensa lokalbefolkning, samt avstanden til nærmaste tettstad er med på å trekke ned potensiale for ei sterk lokal forankring. Interessentar peikar på at Stalheim er perifert i høve fjorden og generelt for lite tilgjengeleg.</p>	21
Undredal	<p>Undredal ligg utanfor trafikkstraumen, med ein svært smal tilkomstveg. Sjølve Undredal ligg midt i verdsarvområdet, tett på fjorden og landskapet. Forhold som både avgrensa areal i sentrum, lita lokalbefolkning, ingen forvaltningsinstansar og få andre aktørar er med på å svekke Undredal som ei aktuell plassering. Interessentar peikar på staden som pittoresk perle, men vanskeleg infrastruktur/tilkomst og eit ønskje om å bevare Undredal som ein "uberørt" plass gjer at fleirtalet utelukkar denne plasseringa.</p>	21

Konklusjon og vegen
vidare

Konklusjon

01

Både besøksgrunnlag, infrastruktur og moglegheiter for positive ringverknadar viser at det er grunnlag for å skape eit verdsarvsenter. Kapitalkrav eller tidsaspekt (kor raskt eit senter kan vere klart) er forhold som ikkje er vurdert i denne forstudien, men må takast omsyn til i den vidare prosessen.

02

Sett i lys av ei vurdering av heilskapen, og kriteria vi har lagt til grunn for val av lokasjon, meiner vi at Aurlandsvangen (tomta til Frukt og Kjølelageret), er den best eigna plasseringa for eit verdsarvsenter. Gudvangen, Villakssenteret og Flåm er også gode alternativ og bør vere med i den vidare utgreiingsfasen.

03

Det er Parkstyret som avgjer kva lokasjon det skal jobbast vidare. Det vil vere viktig å få meir utfyllande informasjon om konsept, plassering og finansiering for dei alternativa som Parkstyret vurderer som aktuelle.

04

Autorisasjonskrava til styresmaktene bør vere retningsgivande for val av lokasjon og innhald. Utforming av bygg, arkitektur, val av samarbeidspartnarar, miljøprofil, involvering av lokalsamfunnet og felles engasjement på tvers av kommunane er av stor betydning for å lukkast.

Tilrådingar for vidare arbeid med etablering av eit verdsarvsenter

1

Gå i dialog med arbeidsgruppene for Aurlandsvngen, Gudvangen, Villakssenteret og leinga i Aurland
Ressursutvikling for å få konkrete tilbakemelding på:

- Areal og grunneigarforhold for aktuell lokasjon
- Planar for parkering og logistikk
- Innhald og konsept i forretningsidèen
- Vilje og evne til å bidra med kapital i prosjektet

3

Vurdere å etablere eit selskap som jobbar vidare med det prioriterte alternativet.

Eventuelt beslutte at Verdsarvparken er i stand til å løfte planane i egenregi.

2

Lage eit beslutningsgrunnlag for parkstyret. Kva alternativ ønskjer vi primært å gå vidare med vurdert med omsyn til:

- Autorisasjonskrava
- Innhald
- Arkitektur og "marknadspotensial" (attraksjonskrafta)
- Økonomisk handlingsrom

4

Presentere konsept og lokasjon for kommunal leiging og folkevalde i vertskommune og nabokommunar.

Forankre idè om verdsarvsenteret som utstillingsvindaug for heile regionen.

Disclaimer

Denne rapport er utarbeidet for Nærøyfjorden Verdsarvpark interne bruk i forbindelse med valg av lokasjon for et verdsarvsenter i samsvar med engasjementsbrevet datert den 28. januar 2019.

Våre vurderinger bygger på faktainformasjon som har fremkommet i intervjuer med ansatte og nøkkelinteressenter, og dokumentasjon som selskapet har gjort tilgjengelig for oss. PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi innestår ikke for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av selskapets virksomhet. Rapporten inneholder materiale som er konfidensiell for Nærøyfjorden Verdsarvpark og PwC.

Nærøyfjorden Verdsarvpark har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med forretningsvilkårene som er vedlagt vårt engasjementsbrev. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål eller distribueres til andre uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Nærøyfjorden Verdsarvpark eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller engasjementsbrevet.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid.

Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.

pwc.no

© 2018 PwC. Med enerett. I denne sammenheng refererer "PwC" seg til PricewaterhouseCoopers AS, Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS, PricewaterhouseCoopers Accounting AS og PwC Tax Services AS som alle er separate juridiske enheter og uavhengige medlemsfirmaer i PricewaterhouseCoopers International Limited.